

Jordbruksverket

jordbruksverket@jordbruksverket.se

Dnr. 6.1.1 – 04676/2020

Yttrande

Hur ska Jordbruksverkets arbete med frågor som rör växtskydd se ut framöver

Hushållningssällskapens Förbund har beretts möjlighet att yttra sig över Jordbruksverkets remiss om Jordbruksverkets fortsatta arbete med växtskyddsfrågor. Yttrandet har skrivits av växtodlingsrådgivare Ida Lindell, HIR Skåne AB i samarbete med HIR Skånes Hortogrupp.

Sammanfattning

Hushållningssällskapens verksamhet anknyter till växtskydd på flera olika sätt. Genom forskning, projekt och inom försöksverksamheten tas ny kunskap fram. Denna kunskap utnyttjas sedan i vår kontakt med lantbrukarna i den rådgivning vi bedriver över hela landet. I vårt arbete har vi löpande kontakt med Växtskyddscentralerna för att ta del av den kunskap som finns där. Flera projekt, fältvandringar och demonstrationer med fokus på växtskydd som genomförs på Hushållningssällskapen har också finansierats helt eller delvis av medel från Jordbruksverket. Vi ser flera av de funktioner Jordbruksverket har som kopplar till växtskydd som viktiga och anser därför att de bör utvecklas.

Det är fortsatt viktigt att vår bransch arbetar med att nå upp till miljömålen. Inte minst miljö kvalitetsmålet en giftfri miljö. Att sträva efter en giftfri miljö innebär ett ansvarsfullt sätt att hantera och sprida växtskyddsmedel. Detta omfattar såväl behovsanpassningar av växtskyddsinsatsen som att hantering och spridning av växtskyddsmedel görs på ett sätt som minimerar riskerna.

I yttrandet tar vi upp följande punkter som viktiga i Jordbruksverkets arbete med växtskyddsfrågor:

- Prognos och varning samt beslutsstödsystem
 - o Utveckla Prognos och varning-verksamheten samt testa och tillgängliggör relevanta prognosverktyg och beslutsstödsystem.
- Digitala verktyg och publikationer
 - o Utveckla digitala verktyg med målsättning att samla så mycket relevant information som möjligt på samma ställe, t.ex. bekämpningsrekommendationer, villkor för användning, alternativa metoder och effektschema för att användaren ska få det lätt att göra rätt.
- Ökad svensk livsmedelsproduktion – adekvat tillgängligt växtskydd
 - o Se över möjligheterna att vid Kemikalieinspektionens produktprövning bidra med kompetens för att möjliggöra att fler substanser ska kunna godkännas för användning i Sverige.
- Alternativa metoder och IPM
 - o Underlätta arbetet med att implementera nya metoder, ny teknik och nya strategier i svensk jordbruks- och trädgårdsproduktion. Regelverk bör inte begränsa utvecklingen av ett hållbart växtskydd.
- Kompetensutveckling, Projektverksamhet och Kunskapsimplementering
 - o Prioritera omvärldsbevakning, försök, demonstrationer och behörighetsutbildningar.
 - o Fördela pengar på ett effektivt och snabbt sätt för att uppnå kompetensutveckling mot nya problemställningar som snabbt kan bli aktuella och mera långsiktiga frågeställningar som är viktiga för att kunna utveckla branschen.
 - o Ta hjälp av t.ex. näring och rådgivning för att hitta prioriterade områden med behov av kunskapsutveckling för att på ett effektivt sätt samla och förmedla kunskap.

Prognos och varning samt beslutsstödsystem.

Växtskyddscentralernas arbete med prognos och varning är generellt sett en viktig informationskälla för rådgivningen under fältsäsongen, dessutom ger det värdefull information att kunna gå tillbaka till för att se utvecklingen av skadegörare under en längre tid. Växtskyddscentralerna bör ges möjlighet att fortsätta med, och utveckla, arbetet med Prognos och varning både under fältsäsongen, men även med sammanställningarna av det arbete som läggs ner under säsongen.

Som komplement till Prognos och varning bör arbetet med prognos- och beslutsstödsystem utvecklas som en del i arbetet med IPM. För att användningen av beslutsstödsystem ska bli stor är det viktigt att beslutsstödsystem testas vid olika förhållande och utvärderas. De måste också göras tillgängliga och lätta att använda för att så många som möjligt ska få del av den viktiga informationen ett beslutsstödsystem kan ge. Ett bra exempel är beslutsstödsystem för potatisbladmögel där Växtskyddscentralerna tillsammans med branschen testat och utvärderat beslutsstödsystem och sedan tillgängliggjort dem på sin hemsida för ett antal relevanta väderstationer. Arbetet med att testa och tillgängliggöra beslutsstödsystem bör utvecklas till fler grödor och skadegörare.

Växtskyddscentralerna fyller även en viktig uppgift i och med sitt arbete med resistenstester som utförs både i ogräs och för svampar och insekter. Både screeningar för t.ex. groningsvila hos renkavlefrö, smittoförsök för att titta på sorters olika mottaglighet för t.ex. olika gulrostraser, och tester i fält med misstänkta resistenssituationer ger värdefull information till praktiken.

I trädgårdskulturer ser vi att prognos- och varningsverksamheten är av mycket begränsat informationsvärde i bär. Problemen är oftast mycket fältspecifika eftersom fälten generellt sett ligger relativt isolerade från varandra, till skillnad för hur det ser ut i lantbruksgrödor. För dessa grödor vore det önskvärt att Växtskyddscentralerna istället kunde arbeta mer med kunskapsförsörjning kring växtskydd, både med bevakning i olika kanaler, och med att initiera och finansiera insatser på området. Vi anser att en sådan inriktning vore mer värdeskapande för rådgivning och producenter.

Digitala verktyg och publikationer

De publikationer som Växtskyddscentralerna årligen tar fram både i form av Växtskydds-/Ogräsbrev, och med bekämpningsrekommendationer innehåller mycket värdefull information för rådgivningen. Det är dock viktigt att de uppdateras kontinuerligt över året vilket möjliggörs vid en digitalisering i ännu större utsträckning.

Det är viktigt att Jordbruksverket fortsätter utvecklingen av digitala verktyg för att sprida information och kompetens som är av intresse vid användning av växtskydd. Målbilden bör vara att de digitala verktygen kombinerar både t.ex. bekämpningsrekommendationerna som finns i appar idag, effektschema, alternativa metoder och strategier samt villkor för användning (Kemikalieinspektionens register). Detta för att det ska vara "lätt att göra rätt" både med avseende på regelverk, men även för att uppnå tillräcklig effekt på ett så effektivt sätt som möjligt. För att kunna åstadkomma ett sådant verktyg krävs samarbete över myndigheterna och troligen även med externa kompetenser från t.ex. universitet, bransch och erfarenheter från andra länder.

Ökad svensk livsmedelsproduktion – adekvat tillgängligt växtskydd

För att öka svensk livsmedelsproduktion och bidra till en ökad självförsörjningsgrad är det viktigt att tillgången på adekvat växtskydd är god. Det finns ett skriande behov efter fler växtskyddsmetoder inom både jordbruk, trädgård och skog. Det behövs en större massa av forskning- och utvecklingsarbete för att snabbare lösa problemen. Jordbruksverket skulle kunna belysa detta i högre utsträckning och se över den kedja av finansieringskällor som finns för IPM-inriktad forsknings- och utvecklingsarbete. Det behöver finnas utrymme för allt från stora fleråriga forskningsprojekt, till medel för att implementera och demonstrera forskningsresultat.

Dagens regler vid produktprovning av växtskyddsmedel tillåter endast konsekvensutredning som rör miljö och arbetsmiljö. Jordbruksverket sitter på kunskap som borde möjliggöra att en

konsekvensutredning även görs utifrån den nationella livsmedelsstrategi som är antagen. Denna information, som bland annat rör resistensproblematik, vore viktig att få med vid produktprövning för att säkerställa ett hållbart svenskt jordbruk med tillgång på effektivt växtskydd.

Det är även viktigt att användarvillkor vid produktgodkännande blir praktiskt tillämpbara och anpassade till ny teknik och nya odlingssystem för att de ska vara möjliga att efterleva och preparat därmed ska kunna användas. Här kan Jordbruksverket bidra med mer kompetens och vid behov kan även kompetens inom till exempel rådgivningen utnyttjas.

Önskvärt vore också att kompetens om appliceringsteknik och säker hantering kan utnyttjas i riskbedömningen vid produktgodkännande i större utsträckning än idag. Detta eftersom krav på teknik som minskar riskerna vid användning kan leda till att ett större utbud av substanser skulle kunna godkännas i Sverige.

Alternativa metoder och IPM

Jordbruksverket bör underlätta arbetet med alternativa metoder och IPM. I takt med att ny teknik och nya odlingssystem utvecklas blir intresset större för att utnyttja dessa tekniker och/eller odlingssystem. Det är viktigt att Jordbruksverket ser över om det finns begränsningar i de regelverk som idag finns för att dessa tekniker/odlingssystem ska kunna utnyttjas fullt ut. Exempel på detta kan vara ny teknik på växtskydds-sprutor där endast delar av fält eller mark utan gröda bekämpas för att på ett effektivt sätt bekämpa ogräs, eller utnyttjandet av mellangrödor som sanering mot skadegörare. I exemplet med mellangrödor som sanering mot skadegörare har Jordbruksverket jobbat effektivt för att anpassa regelverket om odling av sanerande mellangröda vid förekomst av rotgallnemantoder som är karantänsskadegörare. Önskvärt vore att samma möjlighet även ges mot skadegörare som inte är karantänsskadegörare eftersom en mellangröda i god tillväxt utan ogräs är en effektiv åtgärd för flera skadegörare.

För att öka kompetensen om integrerat växtskydd kan ett arbete göras med att integrera och samköra växtskyddscentralernas växtskyddslistor med information om ekologiska grundprinciper kring förebyggande växtskydds metodik för att förstärka integrerade växtskydds metoder. Detta bör göras som ett helhetsgrepp av alla tillgängliga åtgärder så att även de förebyggande och långsiktiga odlingsåtgärder som skapar förutsättningar för ett minskat behov av kemiska växtskyddsmedel införlivas i växtskyddet.

Kompetensutveckling

Växtskyddscentralerna är viktiga som kunskapsbas vad gäller skadegörare och ogräs samt hur dessa hanteras på bästa sätt. Det är viktigt att Växtskyddscentralerna både ges möjlighet att bidra till kunskapsutvecklingen via medel till försök och genom omvärldsbevakning, samt att denna information på ett effektivt sätt blir tillgänglig för branschen. Mycket erfarenhet och kunskap finns i andra delar av världen kring tillgängligt växtskydd och alternativa metoder. Här kan Jordbruksverket bidra till att de erfarenheter och den kompetens som är relevant kan komma till Sverige och testas här.

Behovet av kunskapsutbyte med andra länder blir extra tydligt för den hortikulturella produktionen eftersom denna är relativt liten i Sverige. Internationella samarbete och kunskapsutbyte är därför särskilt viktiga och helt avgörande för de hortikulturella grödorna, men även i de traditionella lantbruksgrödorna är Sverige en liten aktör på marknaden både med avseende på forskning och produktion vilket gör att samverkan över landsgränserna är viktig.

För den del inom Jordbruksverket som arbetar med finansiering, planering och utvärdering av försök är det viktigt att fokus både ligger på traditionell kemi, men även på alternativa metoder och nya typer av växtskyddsmedel. För att nya och/eller alternativa metoder och växtskyddsmedel ska få bred användning krävs att de är testade och utvärderade i förhållande till de mer traditionella alternativ som finns. Även här har Jordbruksverket en viktig roll att samla idéer, kompetens och erfarenheter både från Sverige och från experter på andra håll i världen för att driva utvecklingen framåt. Jordbruksverket kan också spela en viktig roll i att lyfta svensk forskning för att vi framöver ska ses som en intressant samarbetspartner, vilket skapar möjligheter på sikt.

Projektverksamhet

Nya skadegörare och föränderlig tillgång på växtskyddsmedel gör att det behövs en kontinuerlig kunskapsutveckling inom växtskyddsområdet. Forskning och utveckling inom växtskyddsområdet är därför viktigt och försök med tydlig praktisk förankring är helt avgörande för en utveckling i vår bransch. Det är också viktigt att Jordbruksverket tar rollen som initiativtagare och finansiär till kunskapssammanställningar, utvecklingsprojekt och tester i fält för att detta sedan ska kunna tas vidare till större försök eller forskningsprojekt.

Jordbruksverket har en viktig roll att fördela pengar där de gör så stor nytta som möjligt. För att fördela pengar på det mest effektiva måste Jordbruksverket dels vara "snabba på bollen" när nya idéer eller nya utmaningar stöter till, men även ta ett långsiktigt ansvar för att vi även över tid ska ha ett långsiktigt hållbart växtskydd i Sverige. För att hitta balansen mellan "snabba på bollen" och långsiktigt i olika situationer finns goda möjligheter att ta hjälp av rådgivning och näring för att få ett bredare underlag.

Jordbruksverket har även ett ansvar att fördela pengarna till den som är mest lämpad att utföra ett jobb för att utväxlingen av pengarna ska bli så stor som möjligt. För att hitta mest lämpad genomförare kan det finnas behov av att ta in experter från andra länder, eftersom Sverige är ett litet land.

Som utgångspunkt bör kostnader för ansökningstiden rymmas inom projektbudgeten. Det skulle också ge incitament att göra ansökningskraven så enkla som möjligt. I dagsläget syns inte denna reella kostnad i budgetarna eftersom kostnaden inte får tas upp. Det är fel ur incitamentsperspektiv att inte premiera väl genomtänkta ansökningar. Det vore även önskvärt att medfinansieringskraven tas bort, då det ofta medför icke värdeskapande administration som lämnar mindre tid över att fokusera på själva frågan.

Möjligheten att kunna göra praktiskt tillämpbara försök är även viktig som en kompetenshöjning för rådgivare. För rådgivarna inom de hortikulturella inriktningarna är projektmedlen en förutsättning för att utveckla befintliga tjänster samt kunna initiera nya.

Kunskapsimplementering

För kompetensutvecklingen hos användarna av växtskyddsmedel har Jordbruksverket en viktig roll som ansvarig för behörighetsutbildningarna. Behörighetsutbildningarna når alla som berörs av användning av växtskyddsmedel och är därmed troligen den bästa möjligheten Sverige har att föra ut viktig kunskap om växtskyddsanvändning. Behörighetsutbildningarna skulle kunna utvecklas till en verksamhet som omfattar mer expertkunskap inom landet och på så vis höja kompetensnivån ytterligare. Digitalisering av behörighetsutbildningarna skulle ge möjlighet för fler att få ta del av den expertkompetens som finns, vilket också skulle ge möjlighet att på ett enklare sätt skulle kunna anpassa kursinnehållet till kursdeltagarens produktionsinriktning eller behov. Detta gäller inte minst för de experter som finns inom trädgårdsområdet eftersom det i en liten bransch är svårt att ha spetskompetens på flera platser i landet.

De kompetensutvecklingspengar som funnits de senaste åren både för t.ex. IPM-demonstrationer, teknikdemonstrationer och fortbildning av rådgivare är viktiga för att driva kunskapsutvecklingen i hela branschen. Dessa medel har på ett effektivt sätt samlat branschen kring gemensamma frågor vilket i sin tur föder ny kunskap och nya projekt som blir direkt implementerbara hos svenska jordbrukare.

Förmedling och tillgängliggörandet av ny kunskap behöver utvecklas. Att utnyttja nya tekniska möjligheter såsom poddar och annat lättillgängligt webbaserat material för odlarna behöver mera aktivt tas i bruk. Detta behövs i kombination med mer traditionell informationsspridning i form av t.ex. praktiska försök, fältvandringar, kurser och demonstrationer i fält för att nå ut brett med praktiskt tillämpbar kunskap.

Stockholm 2020-04-16

Jesper Broberg
Förbundsdirektör
Hushållningssällskapens Förbund